TARİH Sınıf-9

KONU ORTA ÇAĞ'DA SİYASİ YAPILAR

MS 395 yılında Roma İmparatorluğu'nun; Batı ve Doğu Roma olmak üzere ikiye ayrılması, Avrupa'da büyük siyasi gelişmelere sebep olmuştur. Batı Roma İmparatorluğu'nun 476'da yıkılmasından sonra Avrupa'nın sosyo-ekonomik ve kurumsal yapısında büyük değişiklikler yaşanmıştır.

Roma İmparatorluğu'nun eski gücünü kaybettiği ve özellikle de bireyleri korumakta yetersiz kaldığı bu dönemde, Avrupa'da feodal siyasi yapılar ortaya çıkmıştır. Bu tarihten itibaren Germen kabileleri kendi devletlerini kurarak bugünkü Avrupa devletlerinin temellerini atmıştır. Avrupa'da Frank, Vizigot, Ostrogot, Sakson gibi Germen krallıkları kurulmuş ve bu krallıklar; siyasi üstünlüğü ele almıştır. Bu durum, Avrupa'nın güçlü bir devlet otoritesinden yoksun kalmasına, büyük bir karmaşaya sürüklenmesine sebep olmuştur.

Orta Çağ Avrupası'nda siyasi yapıyı şekillendiren ve bu döneme damgasını vuran sistem **"feodalizm"** olmuştur. Bu sisteme göre siyasi güç; krala ait olup kral, siyasi otoritesini mutlak sadakat koşuluyla ve kontrollü olarak derebeyleriyle paylaşmıştır.

Bizans olarak adlandırılan Doğu Roma İmparatorluğu Orta Çağ'da; Anadolu, Balkanlar, Mısır, Suriye, Filistin ve Kuzey Afrika coğrafyasında etkili olmuştur. Hellenizm ve Ortodoksluk gibi kültürel bileşenler sonucu Bizans İmparatorluğu, Batı Roma İmparatorluğu'ndan farklı bir siyasi yapı hâline gelmiştir. Roma İmparatorluğu bir çeşit cumhuriyet ile yönetilirken Bizans imparatoru gücünü tanrıdan alan otokrat bir lider konumuna gelmiştir. Bu siyasi anlayışıyla Bizans imparatorları özellikle Sasani ve Hellenistik Dönem monarşilerinden etkilenmiştir. Buna göre Bizans imparatoru, Hz. İsa'nın yeryüzündeki vekili olup sadece Hz. İsa'ya karşı sorumlu olmuştur.

Güçlü bir devlet geleneğine sahip olan Sasaniler, Kafkasya, Mezopotamya ve İran'a hükmetmiştir. Pers devlet geleneğini benimseyen Sasani İmparatorluğu'nun yönetim şekli monarşiydi. İmparatorluğun başında Şehinşah (Kralların Kralı) unvanını kullanan hükümdar bulunmaktaydı. Sasaniler, krallarını kutsal kabul etmişler fakat Mısır firavunları gibi tanrı-kral anlayışını benimsememişlerdir. Bu krallar, Tanrı Ahuramazda'nın yeryüzündeki temsilcisi olarak mutlak otoriteye sahiptir. Bunun açık göstergesi, Sasani madenî paralarının bir yüzünde hükümdarın diğer yüzünde kutsal ateşin resmedilmesidir. Sasani İmparatorluğu, doğuda Orta Asya, batıda Suriye ve Anadolu yönünde genişlemiştir. Bizans İmparatorluğu ile yaptıkları uzun savaşlar sonucunda, Anadolu'yu hâkimiyetleri altına alan Sasaniler, İstanbul'u kuşatmıştır. Ancak Bizans'ın özellikle deniz gücü karşısında etkisiz kalan Sasani Devleti, Anadolu'dan çekilmek zorunda kalmıştır. Sasaniler, Hz. Ömer Dönemi'nde yapılan Nihavend Savaşı'nda yenilmiş ve 651 yılında yıkılmıştır. Bundan sonra İran, Kuzey Afrika, Hindistan, Orta Asya, Mısır ve Anadolu'da çeşitli İslam devletleri kurulmuştur.

Malazgirt Savaşı'ndan sonra ilk dönem Türk Beylikleri ve Türkiye Selçuklu Devleti'nin kurulmasıyla Anadolu Türk yurdu olmuştur. Türkiye Selçuklu Devleti'nin zayıflaması sonucunda ikinci dönem Türk beyliklerinden olan Osmanlılar, Bizans'ın Anadolu'daki bütün topraklarını ele geçirmiştir. İstanbul ve çevresinde sıkışan Bizans, eski gücünü kaybetmişti. Orta Çağ boyunca varlığını sürdüren Bizans İmparatorluğu, 1453'te İstanbul'un Fethi'yle ortadan kaldırılmıştır.

Tarihte var olmuş siyasi organizasyonlarda coğrafya, siyaset, ekonomi gibi unsurların yanında yöneten kişilerin liderlik vasıfları da önemlidir. Bu liderlerden biri de Moğol İmparatorluğu'nu kuran Temuçin'dir. Temuçin, 1206 yılında yapılan kurultayda Türk-Moğol boyları tarafından kağan seçilmiş ve Cengiz adını almıştır. Boylar hâlinde yaşayan Moğollar, Cengiz Han'dan önce teşkilatsız bir şekilde yaşamıştır. Moğol boylarını uzun mücadelelerden sonra bir araya toplayan Cengiz Han, istila hareketleri ile dünyanın en geniş kara imparatorluğunu kurmuştur. Cengiz Han hayattayken imparatorluk topraklarını dört oğlu arasında paylaştırmıştır. Bu dönemde Moğollar üzerinde Şamanizm'in önemli bir etkisi vardır. Şamanların söyledikleri gerek toplum üzerinde gerekse idareciler üzerinde etkilidir. Büyük Şaman, 1206 kurultayında Temuçin'in Gök Tanrı tarafından seçildiği şeklinde kehanette bulunmuştur. Bu kehanetinde "Temuçin'le çocuklarına dünyanın bütün topraklarını bağışladım ve kendisine Cengiz Han ismini verdim." şeklinde Gök Tanrı'nın kendisine haber verdiğini söylemiştir. Böylece Cengiz Han'ın ve neslinin ilahi soya dayandırılması Şamanlar tarafından sağlanmıştır. Bu kutsallık Cengiz Han'dan sonra gelen hükümdarların, onun soyundan gelmesini meşrulaştırmıştır.

SORULAR

1. 395 yılında Roma İmparatorluğu'nun; Batı ve Doğu Roma olmak üzere ikiye ayrılması, Avrupa'da büyük siyasi gelişmelere sebep olmuştur. Batı Roma İmparatorluğu'nun 476'da yıkılmasından sonra Avrupa'nın sosyo-ekonomik ve kurumsal yapısında büyük değişiklikler yaşanmıştır. Roma İmparatorluğu'nun eski gücünü kaybettiği ve özellikle de bireyleri korumakta yetersiz kaldığı bu dönemde, Avrupa'da yeni bir siyasi yapı ortaya çıkmış ve bu döneme damgasını vuran sistem "feodalizm" olmuştur. Bu tarihten itibaren Germen kabileleri kendi devletlerini kurmuştur. Avrupa'da Frank, Vizigot, Ostrogot, Sakson gibi Germen krallıkları kurulmuş ve Avrupa, büyük bir karmaşaya sürüklenmiştir.

Kavimler göçü sonrasında meydana gelen bu olaylara bakıldığında, Kavimler Göçü'nün aşağıdaki sonuçlarından hangisine değinilmemiştir?

A) Avrupa'da sosyal yapıda değişim yaşandığına

B) Avrupa'da bir Türk Devleti'nin kurulmasına

C) Avrupa'da yeni bir siyasi yapının ortaya çıkmasına

D) Avrupa'nın güçlü bir otoriteden yoksun kalmasına

E) Roma İmparatorluğu'nun parçalanmasına

Cevap: B

2. Sasanilerde Tanrı Ahuramazda'nın yeryüzündeki temsilcisi olarak mutlak otoriteye sahip olan Şehinşahların ölümlerinden sonra ortaya çıkan iktidar kavgaları, merkezî otoritenin zayıf düşmesine yol açmıştır.

Buna göre, Sasanilerle ilgili olarak;

I. Kralların gücünün meşruiyet kaynağı tanrısaldır.

II. Veraset usulünde sorunlar yaşanmaktadır.

III. Şehinşahların gücü sınırlıdır.

yargılarından hangilerine ulaşılabilir?

A) Yalnız I B) Yalnız II

C) I ve II D) II ve III

E) I, II ve III

Cevap: C

3- Tanım: Batı ve Orta Avrupa ülkelerinde toprak sahibi olan senyörün; siyasi, ekonomik, hukuki ve askerî haklara sahip olduğu ve temeli toprak köleliğine dayanan toplum düzenine "feodalizm" denir.

Durum: Feodalizmde askerî ve mali hâkimiyetin devlete ait olması gerekirken bu haklara senyörler sahip olmuştur.

Buna göre Orta Çağ Avrupası ile ilgili olarak;

I. Merkezî otoritenin zayıf olduğu,

II. Toplumsal tabakalaşmanın olduğu,

III. Toprağın, zenginlik kaynağı olduğu

yargılarından hangisi söylenebilir?

A) Yalnız I B) Yalnız II

C) I ve II D) II ve III

E) I, II ve III

Cevap: E

OGM MATERYAL
ORTAÖĞRETİM GENEL MÜDÜRLÜĞÜ